

Rastrový obraz, grafické formáty

© 1995-2019 Josef Pelikán
CGG MFF UK Praha

pepca@cgg.mff.cuni.cz
<http://cgg.mff.cuni.cz/~pepca/>

Snímání rastrového obrazu

Digitální fotoaparát / kamera

- plošný snímač (CCD, CMOS)
- barvy → nejčastěji Bayerova maska
- náročné vyčítání dat
- syrová data (RAW) se přímo v přístroji zpracují
  - » specializovaný digitální obrazový procesor (DIGIC ...)

Scanner (filmový, stolní, kopírka)

- obvykle **lineární snímač** (1D)
- jednodušší vyčítání, ale nutnost mechanického pohybu

Plošný snímač obrazu

Rozměry a rozlišení

- větší fyzické rozměry → méně šumu (fyzika)
... i optika bývá kvalitnější
- větší rozlišení (více Mpix) → více šumu

Citlivost snímače (ISO)

- pouze nastavuje **zesílení** při ADC konverzi
- větší citlivost (zesílení) → více šumu

Snímání barev

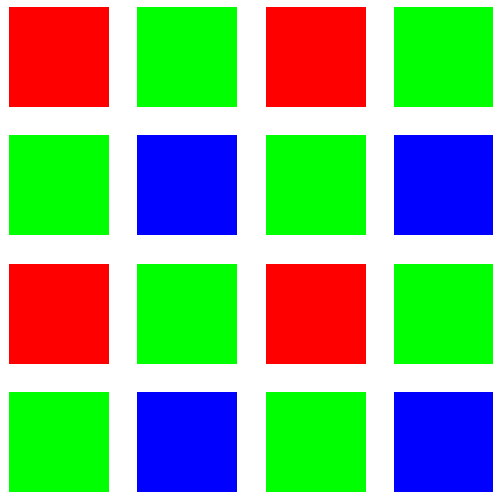
- Bayerova maska, přímé uložení do RAW

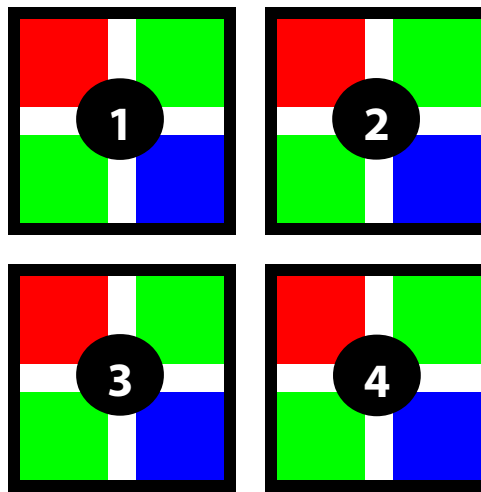
Bayerova maska

Barevné filtry pro RGB

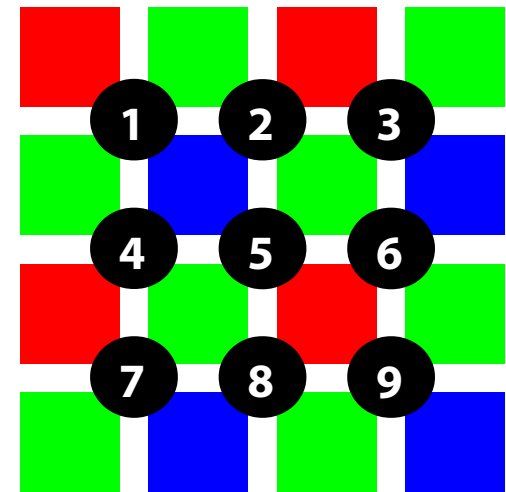
- jednotlivé složky se snímají odděleně (vedle sebe)
- menší efektivita snímače, ale jednoduchá výroba

maska senzoru

přepočítání na pixely

efektivnější
přepočítání

Barevné formáty pixelu

Barevná paleta (8 bitů)

- globální tabulka barev (paleta, „colormap“)
- pixel obsahuje **index barvy** v paletě

Černobílé / šedé pixely (1 bit / 8-16 bitů)

- 1-bitová „bitmask“ (např. při faxovém přenosu)
- odstíny šedé, korigované na „gamma“ koeficient

Plná barva, „true-color“ (24-48 bitů)

- nejběžnější uložení barev (RGB), korekce na „gamma“

„Hi-color“ (15-16 bitů)

- „ořizená“ plná barva, 5-5-5 nebo 5-6-5 bitů (RGB)

Rastrové

- obdélníková **matice pixelů** („bitmapa“)
- MS-Windows Bitmap (BMP), Portable Network Graphics (PNG), CompuServe GIF, Interchange File Format (IFF), JFIF (JPG), PBM/PGM/PPM/PFM, Macintosh (PICT), Targa (TGA), Tagged Image File Format (TIFF) ...

Vektorové

- **posloupnost objektů nebo příkazů** (škálování)
- CorelDraw!™ (CDR), Scalable Vector Graphics (SVG), AutoCAD™ (DXF), Adobe Illustrator™ (AI), Adobe PDF™, PostScript™, Windows Metafile (WMF) ...

Rastrové grafické formáty

Formát uložení barev

- barevná paleta, šedá škála, „true-color“, kanál „ α “

Komprese

- **bezeztrátová** / **ztrátová**
- **RLE**: TGA, BMP; **LZ***: PNG, GIF, TIFF; **JPEG**: JFIF, TIFF

Rozklad obrázku

- prokládané/progresivní režimy (PNG, GIF, TGA, JFIF ...)

Negrafické info – metadata (popisky, copyright, datum ...)

- všechny moderní formáty (TIFF, PNG, GIF, JFIF ...)

PBM / PGM / PPM

Velmi jednoduchý **rastrový formát**

Jednoduchá textová hlavička + txt nebo bin data

- bez komprese
- pixelové formáty: B/W (P1/4), gray (P2/5), RGB (P3/6)

Příklad šedého obrázku 16×8

```
P2
16 8 255
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 90 90 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 90 128 128 90 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 90 180 255 255 180 90 0 0 0 0 0
0 0 0 0 90 180 255 255 255 255 180 90 0 0 0 0
0 0 0 90 180 255 255 255 255 255 255 180 90 0 0 0
0 0 90 180 255 255 255 255 255 255 255 255 180 90 0 0
0 90 180 255 255 255 255 255 255 255 255 255 255 180 90 0
```


Targa formát (Truevision Inc.)

Jednoduchý rastrový formát

Původně HW orientovaný

- video-adaptéry Targa (Targa 16, Targa 24, ..)

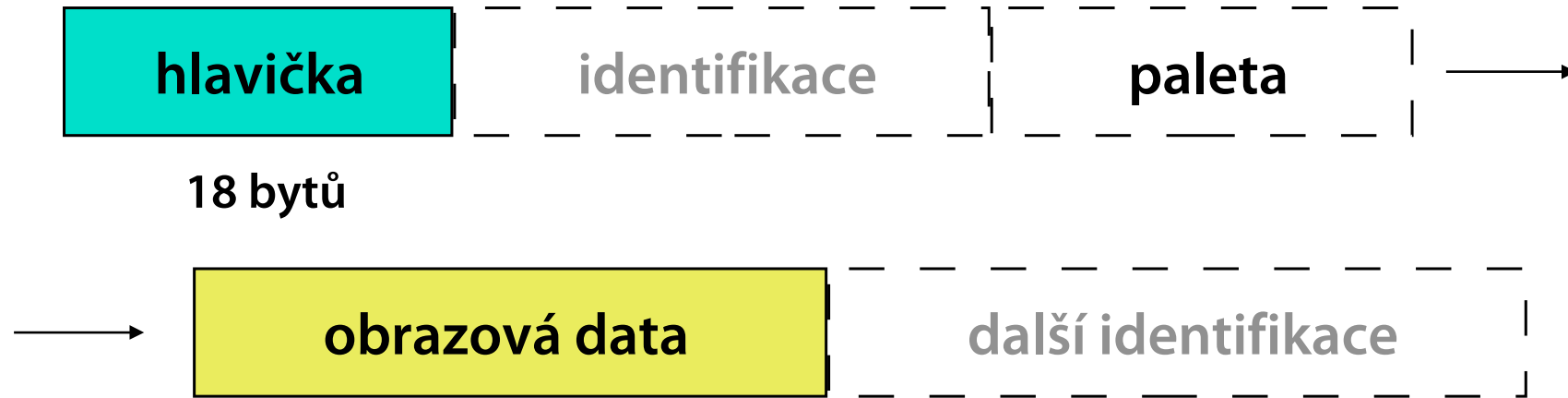
Několik různých **barevných formátů**

- RGB, RGB α , šedé obrázky, obrázky s paletou, atributové bity
- různé metody **kompres**e (RLE komprese je pixelově orientovaná)

Různé typy **prokládání** (přenos po síti)

Struktura TGA souboru

Hlavička souboru

- barevný formát (paleta, RGB, $RGB\alpha$, šedý obrázek)
- délka identifikace (ASCII text, maximálně 256 znaků)
- typ komprese: bez, RLE, Huffman, delta-modulace
- velikost obrázku: [X_0, Y_0], šířka, výška
- orientace (shora, zdola), typ prokládání (1, 2, 4 fáze)

Formáty pixelu v TGA

Paleta, šedý obrázek

8 nebo 16 bitů

RGB 16

atribut

16 bitů

RGB 24

24 bitů

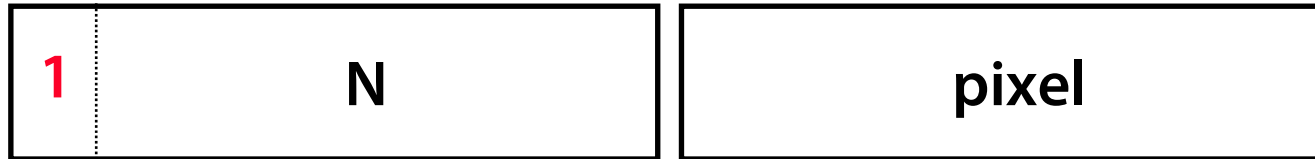
RGB 32

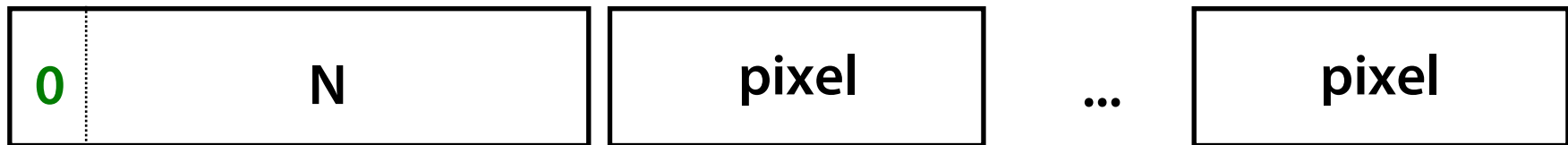
32 bitů

RLE komprese v TGA

$N+1 \times$ opakuj 'pixel'

kopírovací paket

$N+1$ pixelů

Maximální délka paketu je 128 pixelů

- prodloužení je v nejhorším případě 0.8 % délky souboru

GIF formát (CompuServe Inc.)

Graphics Interchange Format (verze 87a, 89a)

- rastrový formát relativně nezávislý na HW
- pouze obrázky s paletou (max. 256 barev)

LZW komprese s dynamickou délkou kódu

- patenty UniSys Inc. (licenční poplatky do 2003-2004)

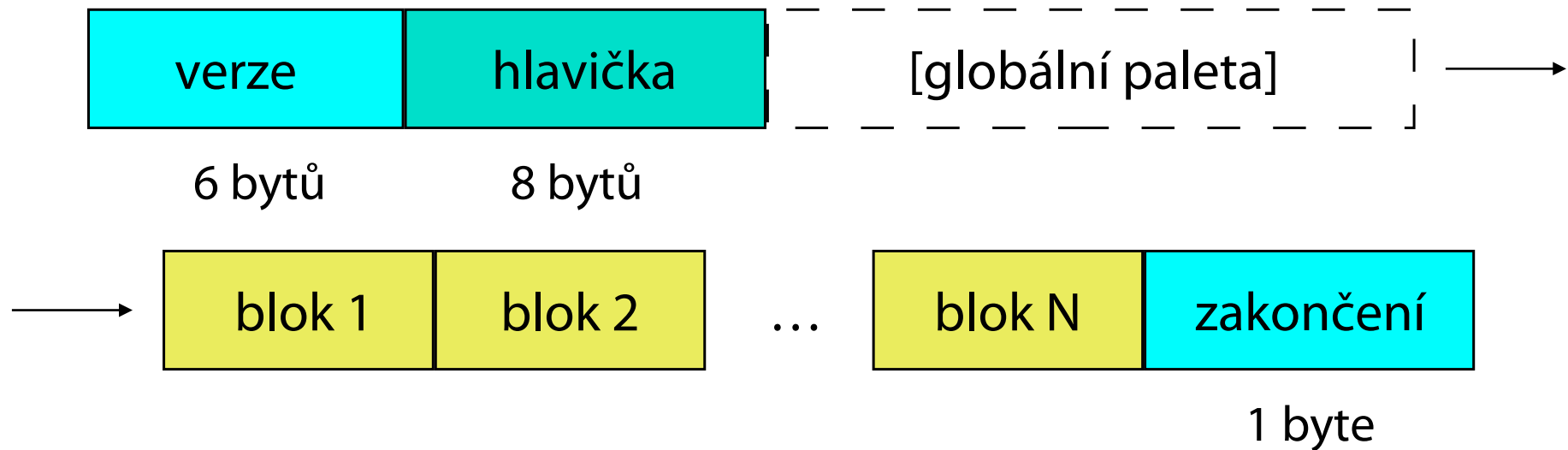
Volitelné 4-fázové **prokládání** (pro přenos po síti)

Další rozšíření

- více obrázků v jednom souboru (**animace**)
- aplikační neobrazové informace (**metadata**)
- definice „průsvitné barvy“, interakce uživatele, výpis textu ...

Struktura GIF souboru

Verze: 'GIF87a' nebo 'GIF89a'

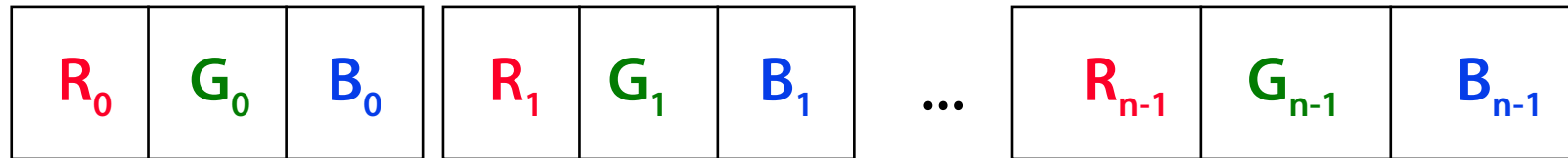
Globální hlavička

- výška a šířka virtuální obrazovky, počet bitů na pixel, barva pozadí, „pixel aspect ratio“ (4/1 až 1/4)
- globální paleta: délka, třídění (významné barvy na začátku)?

Struktura GIF souboru

Paleta

($n \times 3$) byty

Bloky

- obrazová nebo jiná data (poznámky, aplikační data, řídicí bloky)
- **jednotný vnější formát**
  - » jiná verze dekodéru může neznámé bloky přeskakovat

Obrazový blok

Geometrie obrázku

- $[X_0, Y_0]$, šířka, výška

Nepovinná lokální paleta

- počet barev, třídění (podle důležitosti)

Volba – prokládání

- 8 fází kreslení obrázku

Obrazová data

- počáteční délka LZW kódu
- vlastní kódovaná data

Prokládání

0	I
1	IV
2	III
3	IV
4	II
5	IV
6	III
7	IV
8	I

I fáze: řádky $8i$

II fáze: řádky $4 + 8i$

III fáze: řádky $2 + 4i$

IV fáze: řádky $1 + 2i$

Rozšiřující bloky (verze 89a)

Blok řízení grafiky

- uvolnění grafiky (nechat/smazat/obnovit)
- interakce uživatele, prodleva (pro animace)
- definice transparentní barvy

Blok komentáře

- jakýkoli text – pro uživatele

Blok textu

- výpis textu na obrazovku (neproporcionální font)

Aplikačně závislý blok

- libovolná binární data (např. FractInt)

LZW komprese (Lempel-Ziv-Welch)

Slovníková kompresní metoda (1984)

- vychází z LZ78 (Lempel-Ziv, 1978)
- slovník obsahuje přiřazení „fráze → kód“
- fráze = posloupnost pixelů („znaků abecedy“)
- kód = n -bitové číslo ($3 \leq n \leq 12$)

V průběhu kódování se mění

- **slovník**
  - » adaptivní přizpůsobení kódovaným datům
- **délka kódového slova „n“**
  - » zvětšuje se po jedné až do 12

Schema kódovacího algoritmu

1. inicializace
  - do slovníku všechny jednopixelové (jednoznakové) fráze
  - $Act := []$ (prázdná posloupnost)
2. přečti další pixel ze vstupu do K
3. je fráze „ $Act + K$ “ ve slovníku?
  - Ano: $Act := Act + K$
  - Ne: zapiš na výstup kód fráze Act
  - přidej $Act + K$ do slovníku
  - $Act := K$
4. dokud neskončí vstup, opakuj kroky 2. a 3.
5. zapiš na výstup kód fráze Act

Práce se slovníkem

Inicializace slovníku

- kódy $0 \div 2^p - 1$ ... jednopixelové (jednoznakové) fráze
- kód 2^p ... „reset“ (inicializace přeplněného slovníku)
- kód $2^p + 1$ ... ukončovací znak (EOF)
- první volný kód fráze ... $2^p + 2$
- počáteční délka kódového slova $n = p + 1$ bitů

Pokud má přidaná fráze kód 2^p , **zvětším n o 1**

- maximální hodnota n je 12 (4094 frází)
- při přeplnění zakonzervuji slovník (méně často) nebo pošlu „reset“ kód (reinicializace slovníku)

PNG formát (Portable Network Graphics)

Konsorcium W3C (1995)

Rastrový formát navržený pro WWW

Několik formátů pixelu

- paleta, gray, **true-color**, **spojitá průhlednost**
- 8 ÷ 16 bitů na kanál

Informace pro kompenzaci HW odchylek

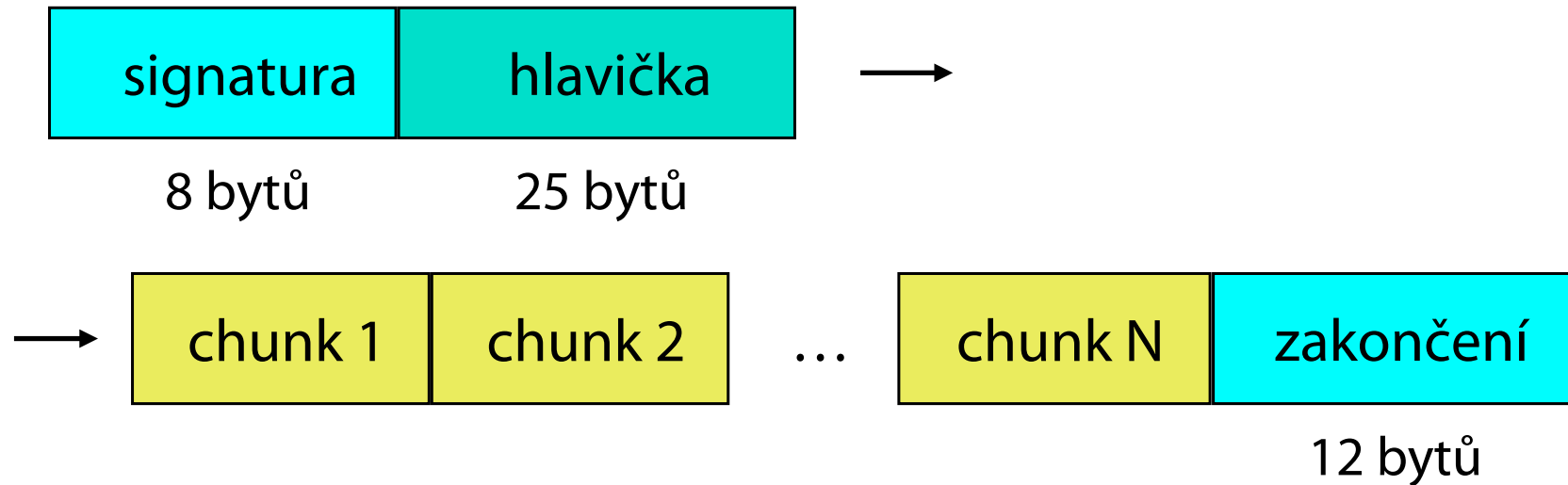
- gamma, gamut, bílý bod

Komprese DEFLATE (bez patentů!) založená na LZ77

Vylepšené volitelné prokládání v 7 fázích

Struktura PNG souboru

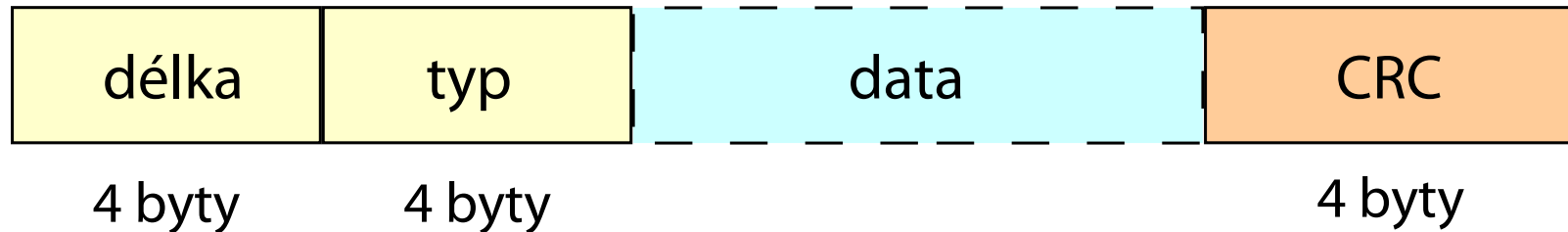

Hlavička

- výška a šířka obrázku, bitová hloubka
- barevný formát (paleta, gray, true-color, průhlednost)
- komprese, predikce, prokládání

PNG chunk

Obrazová nebo jiná data

- paleta, průhlednost, HW kompenzace, dodatečné textové informace ...

Jednotný vnější formát

- neznámé chunky může dekodér přeskakovat

LZ77 komprese (Lempel-Ziv)

Bezeztrátová slovníková kompresní metoda

- s posuvným oknem (typicky desítky KB)
- data v okně bývají zpracována do vhodné datové struktury pro velmi rychlé vyhledávání
- nesymetrický algoritmus (dekódování je rychlejší)

Kóduje se sekvence dat

- fráze = posloupnost znaků (pixelů)

Kódem je trojice [**offset, délka, znak**]

- offset = relativní poloha začátku fráze (v okně)
- délka = délka fráze v pixelech
- znak = pixel, který následuje za frází

DEFLATE komprese v PNG

Dvě fáze

- LZ77 po řádkách
- Huffmanovo kódování
  - » offset
  - » délka, znak

Volitelná predikce

- standard definuje pět predikčních filtrů
- mohou se přepínat dynamicky na začátku každé řádky
  - » prostor pro optimalizaci (adaptace na charakter obrázku)

Prokládání v PNG

7-fázové, v první fázi se přenesou 1/64 pixelů

1	6	4	6	2	6	4	6
7	7	7	7	7	7	7	7
5	6	5	6	5	6	5	6
7	7	7	7	7	7	7	7
3	6	4	6	3	6	4	6
7	7	7	7	7	7	7	7
5	6	5	6	5	6	5	6
7	7	7	7	7	7	7	7

Kompresa JPEG

Joint Photographic Experts Group (1990)

Rastrová komprese se ztrátou dat

Vhodná pro **spojité obrázky** (fotografie, rendering)

Nevhodná pro písmo, diskrétní grafiku, screenshots

- zřetelné artefakty, menší kompresní poměr než LZ*

Volitelná kvalita výsledku (0-100, ovlivní kompresní poměr)

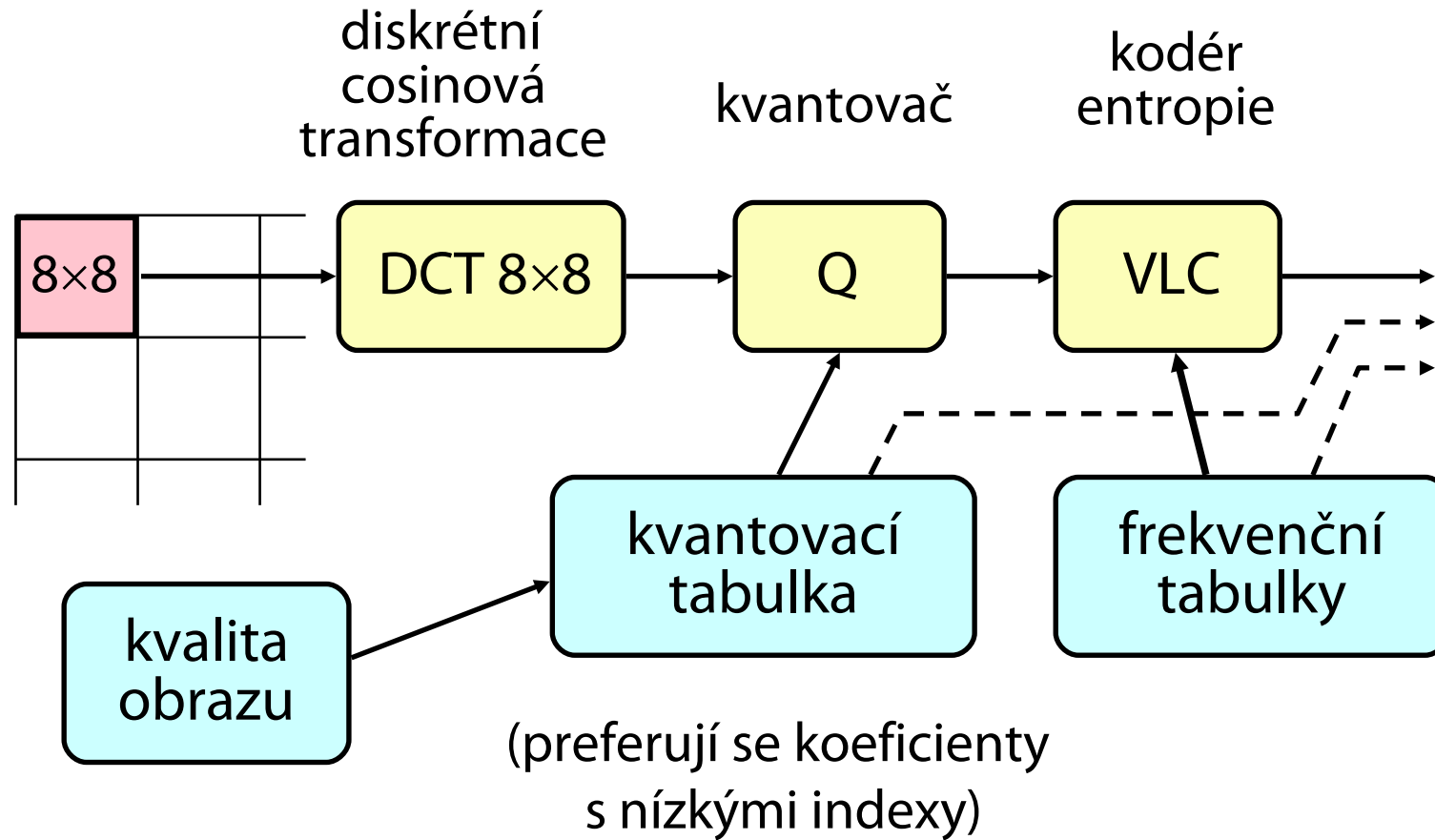
Další volby: progresivní režim, hierarchické kódování

Standardní formát souboru: JFIF (přípona JPEG, JPG)

- JPEG File Interchange Format

Ztrátová komprese JPEG

Barvy v JPEG

Podle doporučení CCIR 601

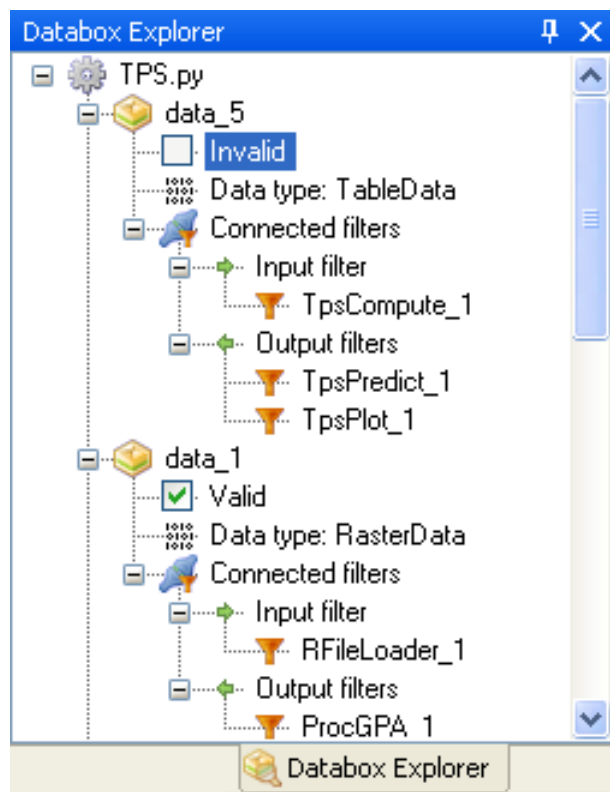
- používá se i ve video-technice

8 bitů na každou složku (existuje i 12-bitová varianta)

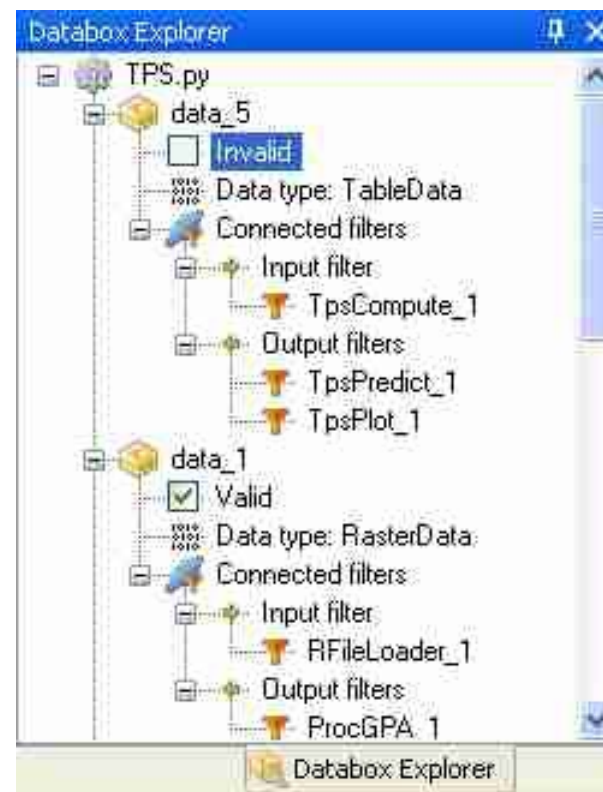
- Y ... jasová složka (odstín šedi)
- C_b a C_r ... barevné rozdílové složky (reprezentují převážně B a R)

Y =	0.299 R	<u>+ 0.587 G</u>	+ 0.114 B	
C_b =	-0.1687 R	- 0.3313 G	<u>+ 0.5 B</u>	+ 128
C_r =	<u>0.5 R</u>	- 0.4187 G	- 0.0813 B	+ 128

Artefakty JPEG komprese

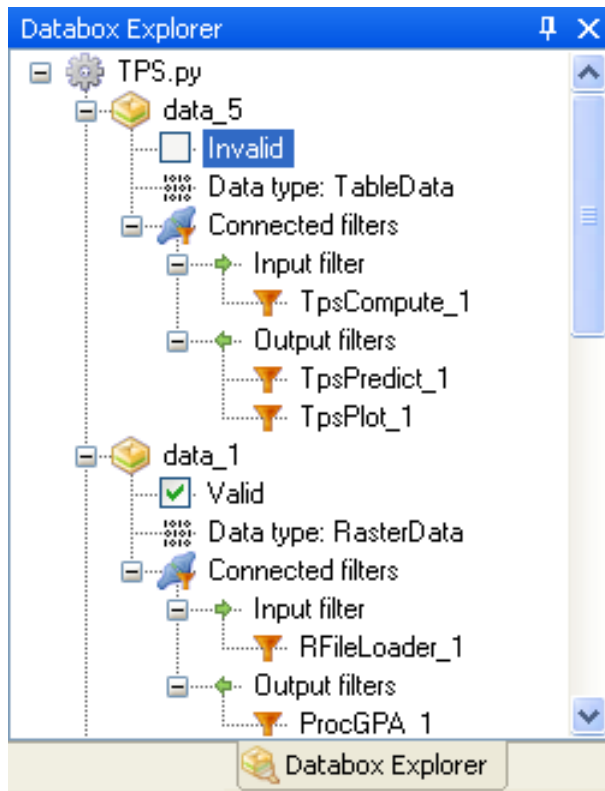
PNG (bezeztrátově)
12.3 KB

JPEG (kvalita 20%)
8.4 KB

Efektivita komprese – screenshot

PNG (8 bit)

5.8 KB

JPEG (24 bit, q=20%)

8.4 KB

GIF (8 bit)

8.7 KB

PNG (24 bit)

12.3 KB

JPEG (24 bit, q=60%)

15.6 KB

JPEG (24 bit, q=90%)

26.5 KB

JPEG (24 bit, q=100%)

45.0 KB

PPM (24 bit)

242.0 KB

Efektivita komprese: fotografie

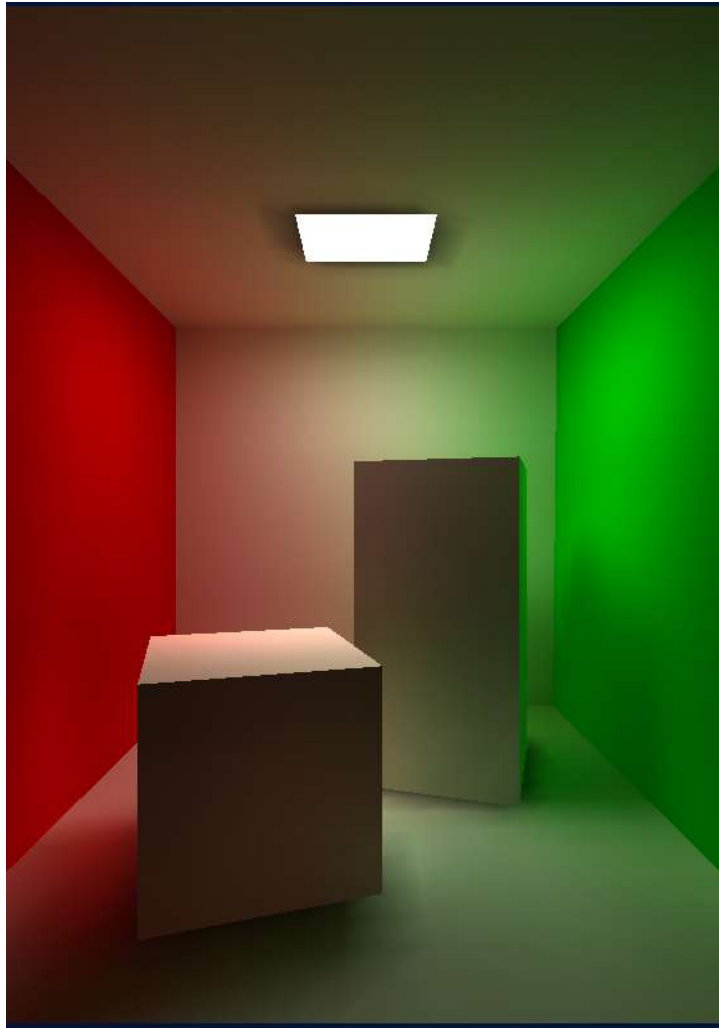

JPEG (24 bit, q=20%)	16 KB
JPEG (24 bit, q=60%)	37 KB
JPEG (24 bit, q=90%)	87 KB
PNG (8 bit)	158 KB
GIF (8 bit)	191 KB
JPEG (24 bit, q=100%)	245 KB
PNG (24 bit)	488 KB
PPM (24 bit)	1052 KB

Efektivita komprese: rendering

JPEG (24 bit, q=20%)	9 KB
JPEG (24 bit, q=60%)	17 KB
PNG (8 bit)	26 KB
JPEG (24 bit, q=90%)	39 KB
GIF (8 bit)	59 KB
JPEG (24 bit, q=100%)	136 KB
PNG (24 bit)	140 KB
PPM (24 bit)	1876 KB

Další informace

Kay D. C., Levine J. R.: *Graphics file formats*, MGWH, 1994

Wikipedia: *Image_file_formats*